

ZGREŠENA EKONOMSKA POLITIKA JE POGLOBILA KRIZO

Velimir Bole, Jože Mencinger, Franjo Štiblar, Robert Volčjak

Namesto izboljšanja se je dinamika ključnih komponent končnega trošenja, ki so po začetku krize omogočale vsaj piškavo rast domačega produkta, lani poslabšala. Izvoz je zaostal za dinamiko v evro območju, za evro območjem je začelo zaostajati trošenje prebivalstva, ki je do konca 2011 prehitelo ustrezno trošenje v evro območju, trošenje države, ki je začelo zaostajati že v 2011, je lani zaostalo še bolj, pri investicijah se je relativno zaostajanje stabiliziralo. Poslabšanja je zakrivila predvsem nepremišljena politika »varčevanja« in ukvarjanje oblasti s kratkoročno irelevantnimi problemi. Januarja se je pričakovano trošenje nekoliko okrepilo, a pričakovan izvoz ostaja pod povprečjem, druge sestavine pa blizu povprečij zadnjih let, vendar precej pod povprečji pred začetkom krize.

7

V novembru je izvoz medletno stagniral, uvoz pa padel; ustvarjen presežek je še skrčil lanskeletni blagovni primanjkljaj. Pogoji menjave so bili konec 2012 slabši kot leto prej, v celotni EU27 pa so se izboljšali. Gospodarska klima se je decembra nekoliko popravila; na izboljšanje je vplivalo zvišanje zaupanja v vseh opazovanih dejavnostih. V predelovalni dejavnosti sta se zvišala pričakovan izvoz in zaposlovanje, storitvene dejavnosti so dočakale porast optimizma, ki pa močno zaostaja za dolgoletnim povprečjem, zaupanje v gradbeništvu se je popravilo, a na prepolovljenih kapacitetah, popravilo se je tudi v trgovini, ki jo prav tako tare zmanjšano povpraševanje. Tudi v celotni EU se je gospodarska klima malo popravila.

Industrijska produkcija se je v medletni primerjavi in v tekoči dinamiki zmanjšala. Podobne so tudi težave v EU in evro območju; med državami, za katere imamo podatke, je industrijska produkcija zrasla v sedmih, padla pa v štirinajstih. Vrednost gradbenih del je bila novembra višja kot v oktobru, a za dobro petino nižja kot leto prej. Število turističnih prenočitev se je zmanjševalo tako kratkoročno kot dolgoročno; upadu domačega turizma se je pridružil še upad tujega. Med transportnimi panogami je novembra v primerjavi z letom prej šlo bolje javnemu cestnemu prevozu, slabo zračnemu, zelo slabo pa pomorskemu.

Stanje na trgu dela se je močno poslabšalo; število aktivnih, delovno aktivnih in zaposlenih se zmanjšuje. Konec leta se je število iskalcev zaposlitve hitro dvignilo na več kot 118 tisoč; na novo se je prijavilo dvakrat več iskalcev dela, kot jih je odšlo z zavodov; od tistih, ki so odšli, pa si jih je le dobra polovica zaposlila ali samozaposlila.

Življenjski stroški so decembra padli: cene storitev so ostale nespremenjene, blago se je, predvsem zaradi popustov, pocenilo; velikih razlik v dinamiki med Slovenijo in evro območjem, ki jih kaže harmoniziran indeks življenjskih stroškov, ni. Višja bolj dolgoročna rast drobnoprodajnih cen je v Sloveniji posledica povečevanja trošarin. Cene industrijskih proizvajalcev so se decembra zmanjšale, na različnih trgih precej podobno. Med 15. decembrom in 15. januarjem so se surovine, predvsem kmetijske, pocenile, nafta in kovine pa so se podražile. Povprečne plače so novembra močno porasle, a manj od normalnega sezonskega povečanja, zato so se medletno in impulzno znižale. Gre za rezultat zmanjšanja števila delovnih ur in plač na delovno uro; novembrsko povečanje v primerjavi z oktobrom ter medletni in trendni padec so bili precej enakomerno razpršeni po sektorjih gospodarstva.

8

Novih podatkov o javnofinančnih gibanjih ni. Krediti in depoziti so se konec leta začeli še hitreje krčiti; decembrski padec je bil večji od sezonskega. Krčijo se tako krediti prebivalstvu kot podjetjem; slednji hitreje. Podobno je, zaradi zaostritve kapitalskih zahtev, stanje tudi v evro območju; tam so krediti zdaj za šest, v Sloveniji pa za osem odstotkov nižji kot na začetku krize. Depoziti podjetij in prebivalstva se zmanjšujejo precej počasneje kot krediti, saj pritok posojilnih skladov prek pozitivnega salda menjave s tujino in plačevanja države delno zmanjšuje posledice padajoče dinamike kreditov na depozite. Obrestne mere ECB se niso spremenile, tudi posojilne obrestne mere so ostale malone nespremenjene.

Poglobljena recesija povečuje presežek plačilne bilance, ki se je v enajstih mesecih približala trem odstotkom BDP; gre za rezultat zelo majhnega primanjkljaja na računu blaga, večjega presežka na računu storitev, nespremenjenega primanjkljaja na računu dohodkov in primanjkljaja (lani presežka) na računu tekočih transferov. Največja sprememba na saldu finančnega računa je, v primerjavi z lanskim letom, pri naložbah v vrednostne papirje, ki je bil malone izravnani, in manjši odliv kapitala prek računa ostalih naložb. Bruto zunanji dolg je konec oktobra 2012 dosegel skoraj 41 milijard evrov, neto dolg pa 14 milijard; delež javnega dolga je že 47 odstotkov skupnega dolga do tujine.

MISTAKEN ECONOMIC POLICY INTENSIFIED THE CRISIS

9

Instead of improvement, the dynamics of key components of final demand which had enabled weak growth of GDP in 2011, worsened in 2012. Exports lagged behind dynamics in the euro zone, private expenditures which had been faster in 2011, began lagging as well, government spending lagged even more. Staying behind stabilized in investments. Mistaken “austerity” measures and dealing with, for the short run, irrelevant issues can be blamed. In January, expected demand strengthened slightly. However, expected exports remained below average while other components of final demand were close to the averages in recent years but far behind averages before the crisis.

In November, exports stagnated if compared to previous year, imports decreased; resulting trade surplus contributed to the decrease of yearly trade deficit. Terms of trade at the end of 2012 worsened considerably if compared to previous year while terms of trade improved in EU27. Business climate picked up slightly in December; enhancement was a result of increased confidence in nearly all observed sectors. Expected exports and employment increased in manufacturing. Optimism reappeared in services though it lagged considerably behind long run average, confidence in construction increased but on the level half of pre-crisis capacities. Expectations in retail trade, badly affected by lack of demand, improved slightly. In EU27, general economic climate improved somewhat as well.

Industrial production lowered both in a year to year comparison and measured by short run impulse trend. The situation in EU27 and in euro zone is similar. Among the countries for which data are available, industrial production increased in seven and decreased in fourteen. The value of construction works was in November higher than in October, but at the level one fifth lower than a year ago. Tourists’ overnights decreased both in the short and in the long run; the fall in foreign tourism joined domestic tourism. Among transport branches, public road transportation improved, activity in other branches worsened, particularly in maritime transportation. The situation in the labor market worsened considerably in December; number of jobseeker increased to 118 thousands; the number of newcomers being twice the number of those leaving employment offices, and only half of them got employed or self-employed.

In December, costs of living dropped; prices of services remained unaltered, prices of goods lowered due to sales. Harmonized index of costs of living exposed similarities between

Slovenia and euro zone. Higher longer run dynamics in Slovenia was instigated by excise taxes. Industrial producers' prices in December dwindled; there were only small differences in different markets. In a month between December 15th and January 15th, world raw material prices, particularly for agricultural goods, decreased while prices of metals and oil prices increased. Average wages increased considerably in November compared to October. However, the increases were lower than normal seasonal increases; thus, wages continued to decrease both in the long and in the short run. The decline is a consequence of lower wage per hour and lower number of working hours. The increases in November compared to October, and the decreases in the yearly and impulse dynamics were more or less equally spread over all sectors.

10

There are no new data on public revenues. Credits and deposits began to decline faster and faster; the drop in December was stronger than seasonal. This holds both for credits to households and for credits to non-financial companies. The situation in the euro zone is, due to increased capital/assets ratio requirements, very similar; credits in euro zone are 6, in Slovenia 8 percent lower than they were in the beginning of the crisis. The deposits decreased less as current account surpluses enable the shrinkage of deposits being slower than the shrinkage of credits. Interest rates of ECB have not altered, retail interest rates for credits have not changed much.

Recession increased current account surplus reaching close to 3 percent of GDP. The improvement in the balance of payment is due to smaller trade account deficit, larger services account surplus, unaltered income account deficit, and considerable deficit on the account of current transfers. The largest changes in the financial account are practically zero portfolio investments balance and lower outflow of capital through other investments. At the end of October, gross foreign debt reached 41 billion €, and net foreign debt 14 billion €; the share of public sector amounted to 47 percent of total foreign debt.

AGREGATNO POVPRŠEVANJE IN PRIČAKOVANJA

1. Pričakovano trošenje se rahlo izboljšuje

Končno domače trošenje je oktobra poraslo za 4.9%. Njegova bolj dolgoročna dinamika se je oktobra sicer izboljšala, vendar je, navkljub opaznemu tekočemu povečanju, ostala še naprej negativna. Bolj dolgoročna dinamika domačega trošenja ostaja tako negativna že sedmi zaporedni mesec, čeprav je, kot rečeno, oktobra prišlo do izboljšanja, saj je bilo medletno padanje oktobra najmanjše po aprilu, medtem ko je rast impulznega trenda postala celo pozitivna (1.3% letno).

11

Od komponent domačega trošenja se je oktobra daleč najbolj popravilo, sicer zelo nestabilno, trošenje države. Povečalo se je kar za 38%, pri tem se je medletna dinamika izboljšala za preko 25 odstotnih točk (na 9.3), izboljšanje rasti impulznega trenda pa je bilo še celo večje. Tudi trošenje prebivalstva je oktobra močno pospešilo. Tekoče se je povečalo za 5.4%, tudi bolj dolgoročna dinamika se je opazno povečala, za preko 6.6 odstotnih točk letne rasti, kar je največ po avgustu 2008. Impulzni trend trošenja prebivalstva se je tako povečal na slabih 7% letne rasti, kar je največ po januarju 2012.

Komponente končnega trošenja

Vir: Eurostat; lastni izračuni

Opomba: Medletne stopnje rasti desezoniranih (realnih) komponent končnega trošenja

Za razliko od trošenja države in trošenja prebivalstva so se investicije v osnovna sredstva oktobra precej zmanjšale (za 5.9%), močno se je poslabšala tudi bolj dolgoročna dinamika (medletna rast se je zmanjšala za preko 7 odstotnih točk letne rasti).

Izvozno trošenje blaga in storitev je novembra padlo za 2.2%. Zmanjšala sta se tudi oba indikatorja bolj dolgoročne rasti, še zlasti močan je bil padec medletne stopnje rasti, vendar je k temu poslabšanju precej prispevala lanskoletna novembrska pospešitev izvoza, torej učinek osnove primerjave. Rast izvoza izven EU se je zmanjšala manj kot pri skupnem izvozu. Tako je novembra medletna rast izvoza Slovenije v območje izven EU še naprej presegala 5% letno. Navkljub še zadovoljivi novembrski medletni dinamiki izvoza, je ta zaostajal za dinamiko izvoza EU.

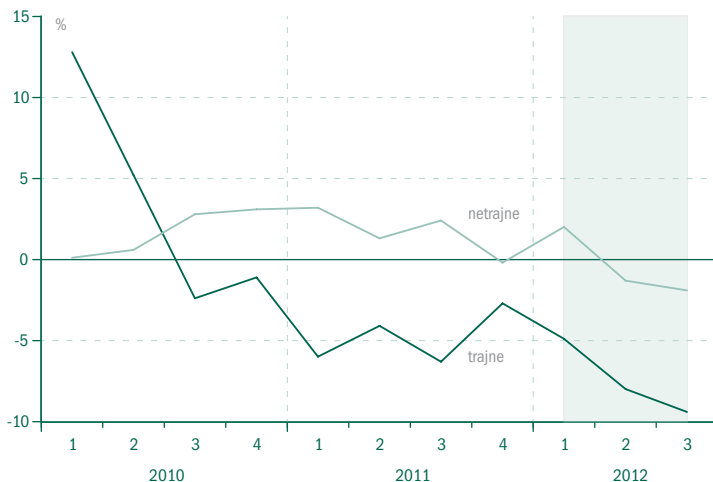
12

Oktobrske spremembe komponent končnega trošenja precej odstopajo od siceršnjih letošnjih trendov komponent končnega trošenja.

Po koncu 2011 se je namreč dinamika ključnih komponent končnega trošenja (trošenja prebivalstva, izvoza ter trošenja države), ki so po začetku krize omogočale vsaj piškavo rast domačega produkta, opazno poslabšala glede na evro območje. Izvoz, ki je od sredine 2010 naraščal hitreje kot v evro območju, je konec 2011 zaostal za dinamiko v evro območju, do konca tretjega četrtletja lani se je zaostanek povečal na preko 2 odstotni točki letne rasti. Podobno je bilo tudi s trošenjem prebivalstva, ki je prav tako do konca 2011 prehitevalo ustrezno trošenje v evro območju v povprečju za približno 0.7 odstotne točke, v 2012 pa je začelo opazno zaostajati za evro območjem (zaostanek v tretjem četrtletju lani je bil že okoli 1.5 odstotne točke letne rasti). Trošenje države, ki je začelo zaostajati za evro območjem že v 2011, je v 2012 zaostalo še bistveno bolj, zaostanek je v tretjem četrtletju 2012 že presegel 2.5 odstotne točke letne rasti. Le pri investicijah v fiksna sredstva se je relativno zaostajanje dinamike trošenja glede na evro območje v 2012 stabiliziralo pri okoli treh odstotnih točkah letne rasti.

Opazno se je poslabšala tudi struktura komponent končnega trošenja, kar kaže dinamika ključnih komponent trošenja prebivalstva kakor tudi investicij. V obeh primerih je poslabševanje strukture trošenja potisnilo ustrezne komponente v bližino vrednosti, ki so prevladovala takoj po začetku krize

Komponente trošenja prebivalstva

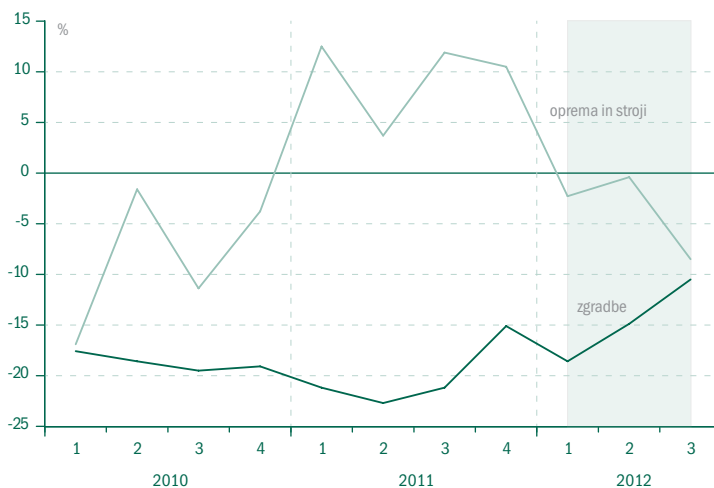
Vir: SURS; lastni izračuni

Opomba: medletne stopnje rasti trošenja prebivalstva za netrajne in trajne dobrine

Pričakovano trošenje prebivalstva za večje nakupe je v začetku 2012 padlo na raven iz leta 2009 (glej predhodno številko Gospodarskih Gibanj). Že v tretjem četrtletju je veliko poslabšanje dejanskih podatkov o trošenju prebivalstva potrdilo pričakovanja. V lanskem letu se je namreč zelo poslabšala dinamika trošenja prebivalstva za trajne dobrine; v tretjem četrtletju je medletna stopnja že padla na skoraj -10% in tako skoraj dosegla dno iz začetka 2009 – takrat je trošenje za trajne dobrine prebivalstva padlo na okoli -12%, vendar se je pod vplivom opazne rasti kreditov prebivalstvu že do konca 2009 močno popravilo. Stiskanje kreditov, s katerim so banke ponovno pričele v drugem četrtletju 2010, pa je zatem sistematično zmanjševalo trošenje trajnih dobrin, vse od 2010/III dalje se je tako obseg izdatkov za trajne dobrine sistematično krčil.

Relativna (glede na EU) dinamika investicij se je v 2012 stabilizirala. Vendar se je struktura opazno poslabšala. Po propadu zadnjega velikega gradbenega podjetja (Primorja) so se izdatki za gradbene storitve sicer začeli počasi povečevati, vendar je istočasno po četrtem četrtletju 2011 investiranje v opremo in stroje praktično strmoglavilo (padlo je z +10% v 2011/IV na -8.5% v 2012/III). Struktura dinamike komponent investicij je tako bila v 2012/III zelo podobna strukturi konec leta 2009!

Komponente investicij v fiksna sredstva

Vir: SURS; lastni izračuni
Opomba: Medletne stopnje rasti

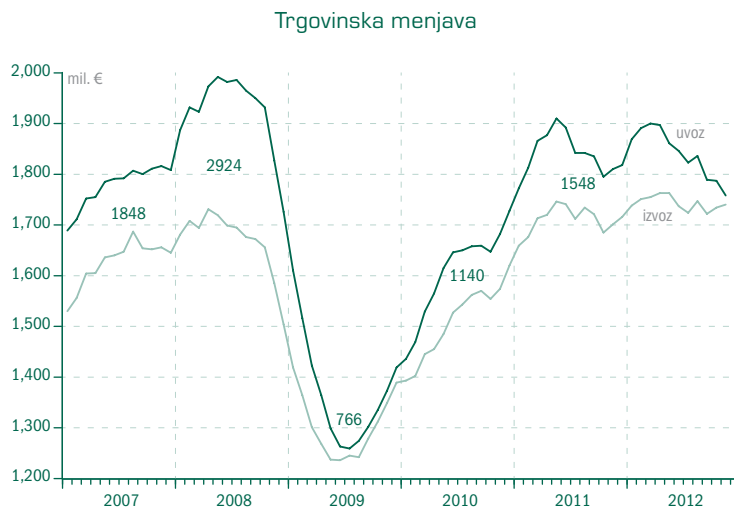
Pričakovano povpraševanje se je januarja povečalo, še zlasti v storitvenih dejavnostih. Sicer je pričakovan izvoz, navkljub izboljšanju, še naprej precej nižji od dolgoletnega povprečja (delež anketirancev, ki pričakujejo povečanje izvoza, presega delež anketirancev, ki pričakujejo zmanjšanje, za 10% vseh anketiranih), pričakovano končno trošenje blaga v prodaji na drobno je še naprej na dolgoročnem povprečju, medtem ko se, kot rečeno, pričakovano trošenje storitev povečuje, vendar je navkljub temu še vedno opazno pod dolgoletnim povprečjem (anketirancev, ki pričakujejo izboljšanje povpraševanja, je približno toliko kot anketirancev, ki pričakujejo zmanjšanje trošenja). Pričakovano trošenje gradbenih storitev se še naprej povečuje in je že skoraj doseglo dolgoletno povprečje, le da je kapaciteta (in dejanski obseg aktivnosti) dejavnosti gradbeništva v Sloveniji v letu 2012 več kot pol manjša kot pred začetkom krize.

2. Padec vrednosti in poslabšanje pogojev blagovne menjave

V novembru 2012 je izvoz medletno skoraj stagniral (trendno je še rasel), uvoz je padel, tako da se je blagovni primanjkljaj skrčil. Pogoji menjave Slovenije (»terms of trade«) so bili konec 2012 slabši kot leto prej za 4.5%, medtem ko so se v celotni EU27 izboljšali za 1.1%. Ob stalnih cenah bi torej bil saldo menjave še manj negativen.

V novembru 2012 je bil skupni izvoz 1864 milijonov € (0.3% več kot novembra 2011). Odprema blaga v EU je bila 1304 milijonov € (0.9% manj kot leto prej), izvoz v nečlanice

EU pa 560 milijonov evrov (3.4% več). Skupni uvoz je bil novembra 2012 1831 milijonov € (kar 9.2% manj kot leto prej), pri čemer je bil prejem blaga iz EU 1366 milijonov € (10.8% manj), uvoz iz nečlanic EU pa 465 milijonov € (4.1% manj kot leto prej). Tako je znašal novembra 2012 presežek v skupni blagovni menjavi 32 milijonov €, v menjavi s članicami EU je bil primanjkljaj 62 milijonov €, v menjavi z nečlanicami EU pa je bil presežek 95 milijonov €.

Vir: SURS, desezonirani podatki; številke med črtama so trgovinski primanjkljaji na letni ravni

V obdobju enajstih mesecev 2012 je znašal skupni izvoz 19420 milijonov € (1.0% več kot v enakem obdobju 2011), uvoz 20291 milijonov € (1.7% manj kot leto prej), kar da primanjkljaj 871 milijonov € in 95.7% pokritje uvoza z izvozom. V menjavi s članicami EU je bil v enajstih mesecih skupaj izvoz 13492 milijonov €, uvoz 15415 milijonov €, kar pomeni primanjkljaj 1923 milijonov €. V menjavi z nečlanicami EU pa je bil v enakem obdobju izvoz 5928 milijonov €, uvoz 4876 milijonov €, kar da presežek 1052 milijonov €.

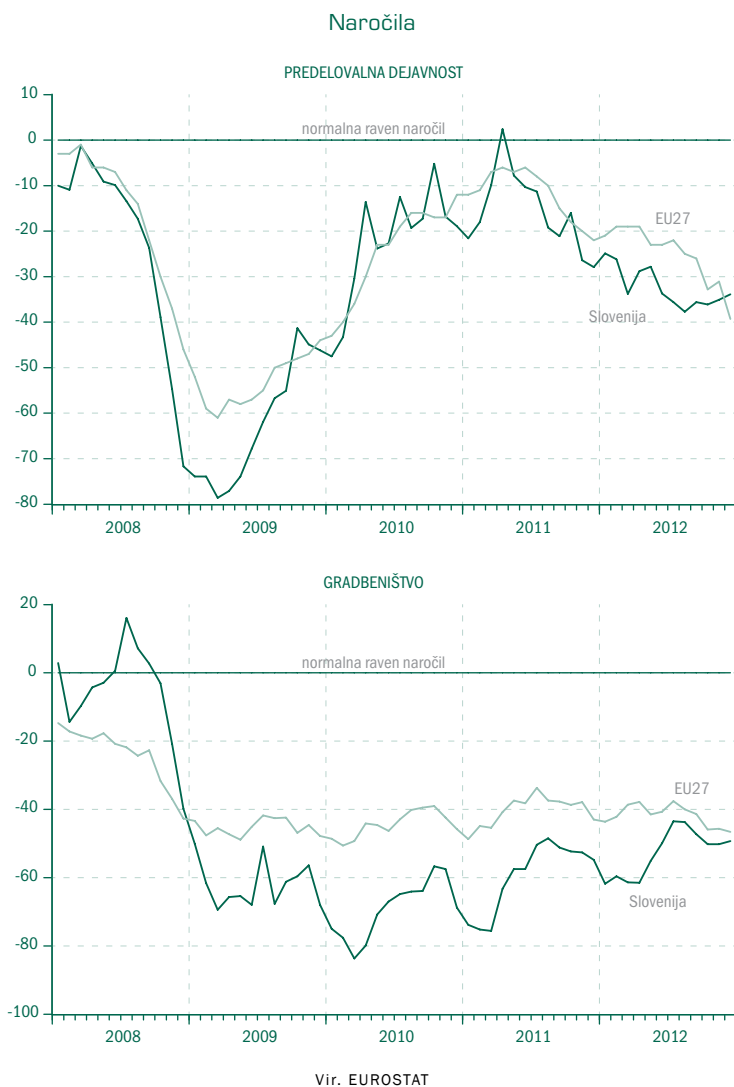
Medletna stopnja rasti izvoza Slovenije (1.3%) je v novembru 2012 mnogo manjša kot EU27, kjer je bila 7.0%. Pri slovenskem uvozu je znašala v novembru 2012 medletna stopnja rasti -1.66%, za EU27 pa 2.28%. Trendna dinamika rasti izvoza Slovenije v novembru je bila 0.39% pri izvozu, -1.66% pri uvozu.

Medletna rast izvoznih cen Slovenije je bila v novembru -1.46%, uvoznih pa 3.17%, kar pomeni, da so se pogoji menjave poslabšali za približno 4.5%. V EU27 pa so se pogoji menjave med novembroma izboljšali za 1.1%, saj je bila medletna rast izvoznih cen 4.66%, uvoznih pa 3.52%.

3. Zimska otoplitev gospodarske klime

Gospodarska klima se je v decembru nekoliko popravila. Po anketi Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) je kazalnik gospodarske klime v decembru 2012 porasel za pet odstotnih točk, od decembra 2011 je nižji za 6 odstotnih točk, hkrati pa je njegova vrednost za 16 odstotnih točk nižja od dolgoletnega povprečja. Na decembrsko izboljšanje gospodarske klime je vplivalo zvišanje zaupanja v vseh opazovanih panogah.

16

Kazalnik zaupanja v predelovalnih dejavnostih v decembru 2012 je bil za štiri odstotne točke višji kot mesec prej, glede na december 2011 je bila njegova vrednost nižja za 4, glede na dolgoletno povprečje pa za 6 odstotnih točk. V primerjavi z novembrom sta se v decembru najbolj zvišali vrednosti kazalnikov izvoznih naročil ter pričakovanega zaposlovanja.

Storitvene dejavnosti so ob koncu leta dočakale porast optimizma, saj je bila vrednost kazalnika zaupanja v teh sektorjih v decembru 2012 glede na predhodni mesec višja za 4 odstotne točke, toda hkrati za 32 odstotnih točk nižja od dolgoletnega povprečja; v primerjavi z decembrom 2011 je bila njegova vrednost nižja za 6 odstotnih točk.

Zaupanje v gradbeništvu se je ponovno popravilo; vrednost kazalnika zaupanja v tem sektorju je bila v decembru v primerjavi s predhodnim mesecem višja za 5 odstotnih točk, v primerjavi z decembrom 2011 je bila višja za 6 odstotnih točk, hkrati pa je bila za 20 odstotnih točk nižja od dolgoletnega povprečja. Pričakovanja za naslednje tri mesece so se v primerjavi z novembrom večinoma izboljšala, znižala se je le vrednost kazalnika pričakovana skupna naročila. Decembra je bil glavni omejitveni dejavnik v gradbeništvu nezadostno povpraševanje, s čimer se je spopadalo 53% gradbenih podjetij.

Vrednost kazalnika zaupanja v trgovini na drobno se je v decembru 2012 glede na predhodni mesec zvišala za 3 odstotne točke, glede na december 2011 pa je bil kazalnik nižji za 12 odstotnih točk. Vrednosti kazalnikov pričakovanj za naslednje 3 mesece so se decembra v primerjavi novembrom v glavnem zvišale. V decembru je bil delež tistih podjetij, ki jih je trlo premajhno povpraševanje, 58%, slaba polovica podjetij pa je kot omejitveni dejavnik navedlo konkurenco v panogi.

Gospodarska klima se je decembra lani v primerjavi z enakim obdobjem v letu 2011 v celotni EU27 večinoma nekoliko izboljšala. Izjema je le gradbeništvo, kjer so se po podatkih Eurostata v decembru 2012 naročila glede na mesec prej znižala za 0,9 odstotne točke, glede na december 2011 pa so bila za slabe 4 odstotne točke nižja. Glede na december 2011 so se v lanskem decembru za 3,1 odstotne točke zvišala pričakovanja v trgovini na drobno, pričakovanja v predelovalnih dejavnostih pa so se v enakem obdobju poslabšala za 8 odstotnih točk. Splošni poslovni optimizem se je v decembru 2012 v celotni evropski sedemindvajseterici zvišal in sicer za 1,1 odstotne točke, v primerjavi z decembrom 2011 pa je bil za 2,6 odstotne točke nižji.

Po decembrskih podatkih nemškega instituta IFO se je poslovna klima v predelovalne dejavnosti v Nemčiji v decembru 2012 nekoliko popravila. Podjetja sicer svoje tekoče poslovanje zaznavajo manj ugodno kot predhodni mesec, a so hkrati mnogo bolj optimistična o prihodnjem poslovanju, saj so pričakovanja porasla največ od avgusta 2009, krepijo pa se tudi izvozna pričakovanja. Medtem pa se v celotnem območju evra gospodarski pesimizem še krepi. V zadnjem četrtletju lanskega leta se je namreč IFO kazalec gospodarske klime evro območja znatno znižal, pri tem pa so se tudi pričakovanja za naslednjih šest mesecev

krepro znižala. Kot glavni razlog za težak gospodarski položaj na območju evra udeleženci ankete instituta IFO navajajo »deficite državnih proračunov«, resna problema evro območja pa sta še pomanjkanje povpraševanja in visoka brezposelnost. Prav tako na obzorju še ni videti znamenj gospodarskega okrevanja evro območja.

GOSPODARSKA AKTIVNOST IN ZAPOSLENOST

4. Industrijska produkcija nekoliko nižja

18

Industrijska produkcija se je v medletni primerjavi zmanjšala. Po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a je bila v novembru lani za 4 odstotke nižja kot v enakem mesecu leta 2011. Impulzni trend kaže, da se je industrijska produkcija v novembru zniževala po stopnji -1,13%. Zaloge industrijskih produktov pri proizvajalcih so bile v novembru 2012 za 3% nižje kot v mesecu prej, v primerjavi z novembrom 2011 pa za dober odstotek višje.

Dejavnost rudarstva se je po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a v lanskem novembru v primerjavi z novembrom 2011 zmanjšala za 18,5%. Impulzni trend pa kaže, da se je v novembru lani dejavnost rudarstva zniževala po stopnji -1,95%.

Produkcija predelovalnih dejavnosti se je po originalnih (nedesezoniranih) podatkih SURS-a v lanskem novembru v primerjavi z novembrom 2011 zmanjšala za 4%, impulzni trend pa kaže zmanjševanje po stopnji -1,15%.

Podatki Eurostata kažejo, da je v mesecu novembru 2012 glede na oktober industrijska produkcija upadla za 0,3% tako v EU27 kakor tudi na območju evra (EA17). Glede na november 2011 leto pa je v lanskem novembru industrijska produkcija v EU27 upadla za 3,3%, na območju evra pa za 3,7%. Med državami članicami, za katere so dostopni podatki, je industrijska produkcija v novembru glede na mesec poprej zrasla v sedmih, padla pa v štirinajstih državah in sicer največ v Sloveniji (-4,0%), na Portugalskem (-3,4) in v Španiji (-2,5), največjo rast industrijske produkcije pa so v omenjenem obdobju zabeležili v Estoniji (4,7%).

5. Upad gradbeništva se še nadaljuje, navzdol tudi turistično povpraševanje

Po podatkih SURS-a je bila vrednost gradbenih del novembra lani za 15 odstotkov višja od vrednosti gradbenih del, opravljenih v oktobru. Vrednost opravljenih gradbenih del se je v primerjavi z novembrom 2011 zmanjšala za dobro petino; tudi impulzni trend opravljenih gradbenih ur kaže navzdol in sicer krčenje po stopnji 0,91% mesečno.

Število turističnih prenočitev se je precej zmanjšalo. Oktobra jih je bilo za 3,5% manj kot v enakem mesecu leta 2011, impulzni trend kaže, da se je skupno število prenočitev v oktobru lani zniževalo po mesečni stopnji -1,03%. Upadu domačega turizma se je v oktobru pridružil upad tujega; število turističnih prenočitev tujih gostov je v primerjavi z oktobrom 2011 upadlo za 1,3%, impulzni trend prenočitev tujih gostov pa v oktobru kaže krčenje po stopnji 0,84%. Hkrati se je število prenočitev domačih gostov zmanjšalo kar za petnajstino glede na enak mesec v letu 2011; tudi impulzni trend prenočitev domačih gostov v oktobru lani kaže krčenje po stopnji 1,37%.

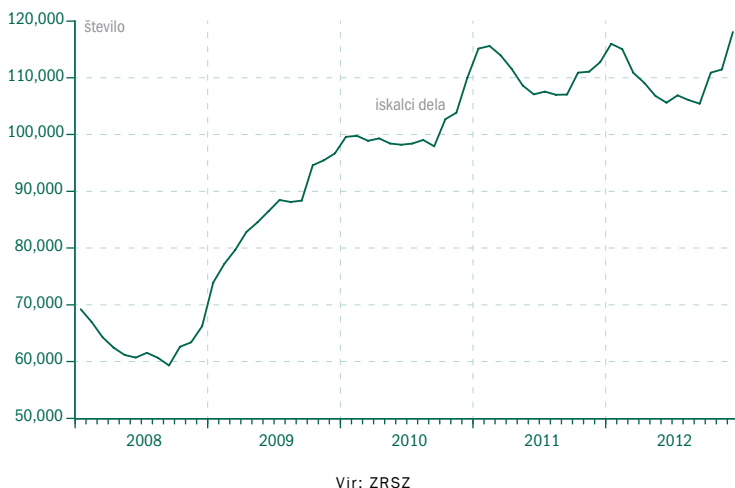
Podatki SURS-a o transportu za november 2012 kažejo, da je bilo v javnem cestnem prevozu prepeljanih za 17% več, v zračnem prevozu pa za 1% manj potnikov kot novembra 2011, število opravljenih potniških kilometrov je bilo v javnem cestnem prevozu za 9% večje, v zračnem prevozu pa za 11% večje. V cestnem mestnem prevozu je bilo novembra lani prepeljanih za dobrih 7% manj potnikov kot v istem mesecu 2011. Potniški promet na brniškem letališču se je v lanskem oktobru glede na oktober 2011 zmanjšal za slabih 8%. V pomorskem prevozu je bilo v novembru prepeljanega za 22% manj blaga in opravljenih za slabih 14 odstotkov manj tonskih kilometrov kot novembra 2011.

19

6. Brezposelnost močno narasla

Na trgu dela se je stanje precej poslabšalo. Število aktivnih prebivalcev se je po podatkih SURS-a v novembru 2012 zmanjšalo na 916473, oziroma za 1554 oseb glede na mesec prej, glede na november 2011 pa se je število zmanjšalo za dobrih 18 tisoč oseb oziroma 1,9%. V novembru je bilo v Sloveniji 805002 delovno aktivnih prebivalcev; njihovo število se je zmanjšalo za 2139 oseb oziroma 0,3%, glede na november 2011 pa se je to število zmanjšalo za dobrih 18 tisoč oseb oziroma 2,2%. Med zaposlenimi (dobrih 92% zaposlenih pri pravnih osebah) se je število od novembra 2011 zmanjšalo za dobra dva odstotka. Število zaposlenih pri fizičnih osebah se je glede na november 2011 zmanjšalo za 5,5%. Med samozaposlenimi pa je bilo 58% samostojnih podjetnikov posameznikov, njihovo število se je v novembru povečalo za 25, od novembra 2011 pa se je zmanjšalo za 251 oseb oziroma 0,5%.

Iskalci dela

20

Po podatkih ZRSZ je bilo v Sloveniji konec decembra 2012 registriranih 118061 brezposelnih oseb, kar je za 6590 oseb oziroma 5,9% več kot ob koncu novembra lani, v primerjavi z novembrom 2011 pa je bilo brezposelnih oseb več za 5307 oziroma 4,7%. V lanskem decembru se je na Zavodu za zaposlovanje na novo prijavilo 13171 brezposelnih oseb, kar je slabo tretjino več kot v novembru lani in kar 46,4% več kot decembra 2011. Med novo prijavljenimi je bilo 918 iskalcev prve zaposlitve, 3809 trajno presežnih delavcev in stečajnikov ter 6538 brezposelnih zaradi izteka zaposlitev za določen čas. Odliv iz brezposelnosti je decembra znašal 6581 oseb, med katerimi se jih je zaposlilo oziroma samozaposlilo 3428, kar je skoraj tretjino manj kot novembra, v primerjavi z decembrom 2011 pa je bilo zaposlitev manj za slabo sedmino.

Novembra 2012 je bila stopnja brezposelnosti na območju evra (EA17) 11,8%, kar je glede na mesec poprej porast za 0,1 odstotne točke ter 1,2 odstotne točke več kot v novembru 2011. V celotni evropski sedemindvajseterici (EU27) je bila stopnja brezposelnosti v novembru 10,7% in se je glede na enak mesec v 2011 povečala za 0,7 odstotne točke. Po Eurostatovih ocenah je bilo v novembru 2012 v EU27 26,1 milijona brezposelnih, od tega 18,8 milijona na območju evra. Med posameznimi članicami EU so v novembru 2012 najnižjo stopnjo brezposelnosti zabeležili v Avstriji (4,5%) in v Luksemburgu (5,1%), najvišjo pa v Španiji (26,6%) in v Grčiji, za katero septembrski podatek znaša 26,0%.

CENE IN PLAČE

7. Trošarine so lani povečale rast cen skoraj za tretjino

Življenjski stroški so decembra padli za 0.3%. Tudi bolj dolgoročna dinamika se je zmanjšala. Rast impulznega trenda je padla na 2% letno, medletna stopnja inflacije se je sicer povečala (na 2.7%), vendar zaradi zelo nizke inflacije v lanskem decembru, torej učinka osnove.

Medtem ko so cene storitev ostal decembra nespremenjene, so se cene blaga (že drugič zapored) zmanjšale.

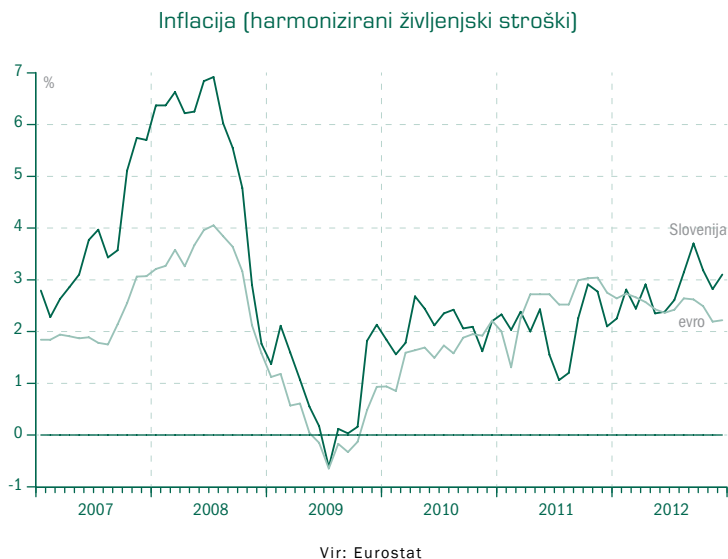
21

Na znižanje cen so vplivali predvsem decembrski popusti v skupini obleke in obutve, zaradi njih se je skupna rast cen znižala za 0.3 odstotne točke. Do povečanja cen v decembru je prišlo predvsem pri hrani in stanovanjski opreми. Najbolj so se povečale cene proizvodov zelene tržnice, saj so se decembra povečale kar za 9.4% in tako povečale skupne življenjske stroške kar za 0.2 odstotne točke.

Med državami EU primerljivo rast cen kaže harmoniziran indeks cen. Ta se je decembra zmanjšal za 0.2%. Tudi pri tem indeksu so najbolj padle cene obleke in obutve. Bolj dolgoročno (medletno) je bil harmoniziran indeks cen decembra za 3.1% višji kot pred letom dni. Z harmoniziranim indeksom merjena rast cen se je v letu dni še zlasti močno povečala pri energiji (kar za 6.6%). V evro območju se je harmoniziran indeks cen decembra povečal nekaj več kot v Sloveniji, za 0.4%, medletna rast pa je bila nižja (le 2.2%). Osnovna inflacija, ki kaže endogeno rast cen, se je decembra v Sloveniji opazno zmanjšala (za 0.6%), vendar je bila navkljub temu bolj dolgoročno še vedno malo višja kot v evro območju, saj je bila za 1.9% višja kot pred letom dni (v evro območju pa za 1.7%).

Višja bolj dolgoročna rast cen je v Sloveniji v opazni meri posledica povečevanja trošarin. To le delno kaže razlika v rasti cen energentov. Trošarine so namreč v 2012 povečale inflacijo skoraj za 1 odstotno točko, saj bi bila decembrska medletna rast harmoniziranega indeksa cen pri konstantnih stopnjah trošarin le 2.2%, medtem ko je bila dejansko 3.1%.

Cene industrijskih proizvajalcev so se decembra zmanjšale za 0.2%. Zmanjšanje se je malo razlikovalo med različnimi trgi (torej domačim, evrskim in izven evrskim). Tudi bolj dolgoročna dinamika proizvajalčevih cen se je decembra zmanjšala in tako ostala še naprej na zelo nizki ravni okoli 0.4%. Na evrskem trgu so se proizvajalčeve cene tudi medletno zmanjšale, medtem ko so na domačem trgu in izven evrskem izvoznem trgu porasle za približno 1%.

Pričakovano gibanje cen v naslednjih nekaj mesecih ostaja še naprej skoraj nespremenjeno. Pričakovana dinamika cen storitev se opazno zmanjšuje in je že precej pod dolgoročnim povprečjem, zmanjšuje se tudi hitreje kot v evro območju; pričakovana dinamika drobnoprodajnih cen blaga je še naprej višja od dolgoročnega povprečja, medtem ko je pričakovana dinamika proizvajalčevih cen na ravni dolgoročnega povprečja.

V zadnjem mesecu (od 15 decembra do 15 januarja) so se cene surovin zmanjšale (v evrih za 0.4%). Zmanjšale so se predvsem cene kmetijskih surovin, še zlasti prehrablenih (padle so v evrih za 1.5%), medtem ko so se cene kovin (vključno zlata) malo, cene nafte pa precej povečale (za okoli 7.5% v evrih). V letu dni so se cene surovin (v evrih) zmanjšale za 3.2%. Pri tem so najmočnejše padle cene neprehrambenih kmetijskih izdelkov (v evrih -13%), najizraziteje pa so naraščale cene surovin hrane.

8. Plače trendno ponovno navzdol

Novembra so povprečne plače močno porasle (za 6.3%). Ker je november sezonsko zelo močan, povprečne plače, navkljub opaznemu povečanju, niso porastle niti za celoten učinek sezone, saj sta se zmanjšala oba indikatorja bolj dolgoročne rasti, tako medletna stopnja kot tudi rast impulznega trenda. Rast impulznega trenda je padla celo zelo močno, na -6.6% letno!

Opazno zmanjšanje (bolj dolgoročne) rasti novembrskih plač je posledica tako zmanjšanja števila plačanih ur (medletno za 0.6%), kakor tudi zmanjšanja plače za plačano uro (za 2.2%).

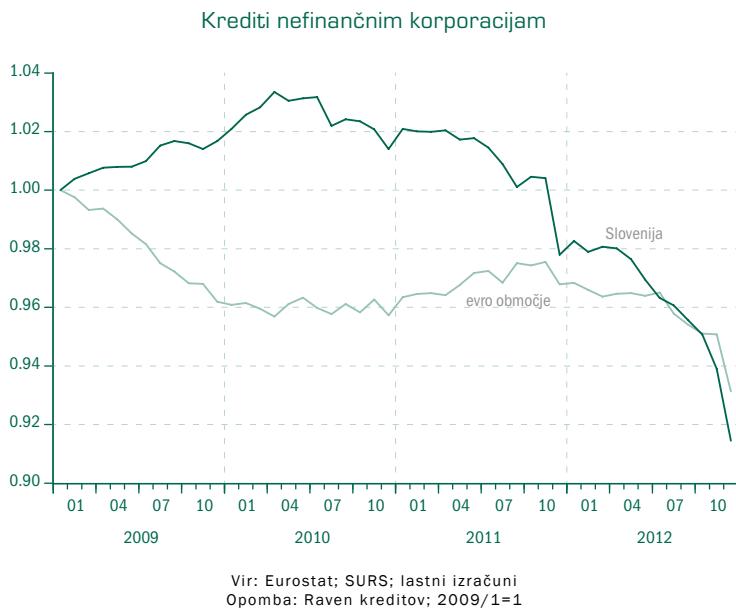
V nobeni dejavnosti plače novembra niso padle. Najbolj so se povečale v rudarstvu (za 24%) , oskrbi z električno energijo (za 15.1%), v finančnih in zavarovalniških storitvah ter v nepremičninah (za okoli 12%). Najmanj so se povprečne plače povečale v zdravstvu ter gradbeništvu in še zlasti v izobraževanju; v nobeni od navedenih treh dejavnosti novembrsko povečanje povprečnih plač ni doseglo 1%. Če se upošteva, da je november sezonsko močan mesec, potem je bilo bolj dolgoročno (medletno) povečanje plač skoraj v vseh sektorjih šibkejše od sezone. Le v rudarstvu in predelovalnih dejavnostih so se povprečne plače v letu dni povečale (za 1.7% oziroma 0.5%). Bolj dolgoročno so se novembrske plače najbolj zmanjšale v informacijski in komunikacijski dejavnosti (za 7%), močno pa so padle še v oskrbi z električno energijo in plinom, v oskrbi z vodo ter v gradbeništvu (v vseh treh za več kot 6%). Bolj dolgoročna dinamika plač se je zmanjšala tudi v vseh sektorjih širše države. V širši državi najmanj je padla medletna stopnja rasti plač v ožji državi in zdravstvu (za 2.6% oziroma 3%), najbolj pa v izobraževanju (za 5.8%).

FINANČNA GIBANJA

9. Krediti in depoziti konec leta še hitreje navzdol, tudi v evro območju

Padanje skupnih kreditov privatnemu sektorju se je novembra in še zlasti decembra 2012 pospešilo. Čeprav je zmanjšanje rasti kreditov decembra pričakovano (decembra lani je bilo prav tako močno zmanjšanje rasti kreditov), je bil lanski padec večji od sezonskega, še zlasti novembrski. Tekoča stopnja se je z okoli -0.3% povečala novembra na -0.9%, bolj dolgoročno padanje kreditov, ki je do oktobra doseglo vrednost okoli -4% letno, je novembra in decembra pospešilo na preko -5%.

Padajo tako krediti podjetjem kot krediti prebivalstvu. Padanje se je decembra pospešilo pri obeh komponentah kreditov, vendar je bila decembrska pospešitev kreditov prebivalstvu precej manjša kot pri kreditih nefinančnim korporacijam. Decembra je tako bila tekoča dinamika kreditov pri kreditih podjetjem -2.9% (oktobra -0.5%), pri prebivalstvu pa samo -0.5% (oktobra celo +0.3%). Podobno je bilo tudi pri pospešitvi medletne-bolj dolgoročne dinamike (padanja) . Krediti podjetjem so decembra padali že po -6.5% (oktobra po -5.3%), krediti prebivalstvu pa po -2% (oktobra pa po -1.5%).

Kreditna oskrba gospodarstva se tako še naprej hitro zmanjšuje. Slika kaže, da je podobno tudi v evro območju, kjer se je v zadnjem četrtletju 2011 zaradi zaostritve kapitalskih zahtev, ki jih je lansirala EBA, rast kreditov podjetjem prešla v padanje, ki vse bolj pospešuje (podobno kot v Sloveniji). Tako da krediti podjetjem v evro območju po začetku krize nikoli niso dosegli ravni, ki so jo imeli 2009/1, decembra 2012 pa so bili že 6% nižji kot na začetku krize. V Sloveniji so krediti podjetjem po začetku krize, predvsem zaradi vpeljave jamstvene sheme, še naraščali do sredine 2010, ko je shema ugasnila, Banka Slovenije pa močno zaostрила kapitalske zahteve. Od takrat dalje se krediti zmanjšujejo. Še zlasti močno je bilo zmanjšanje konec 2011 in v zadnjem četrtletju letos. Decembra so bili krediti podjetjem že za preko 8% nižji kot na začetku krize!

Skupni depoziti podjetij in prebivalstva se zmanjšujejo precej počasneje kot krediti, skoki konec leta pa so le malo manjši. Dolgoročna (medletna) dinamika depozitov se je tako do decembra celo povečevala (čeprav je bila negativna), decembra pa je ponovno padla na -1%! Pritok posojilnih skladov preko pozitivnega salda tekoče menjave s tujino in preko plačevanja države torej le delno zmanjšuje posledice padajoče dinamike kreditov na depozite.

Obrestne mere ECB-ja se v zadnjem mesecu niso spremenile. Tudi euribor ostaja še naprej zelo nizek, trimesečni je bil decembra 0.2. Detajlistične obrestne mere so se novembra (zadnji mesec s razpoložljivimi podatki) zelo malo spremenile. Posojilne obrestne mere so se povečale za 0.1 točke pri stanovanjskih kreditih in večjih (nad 1 milijon) kreditih

podjetjem, medtem ko so se manjši krediti podjetjem (prav tako malo, za 0.1 točke) pocenili. Obrestne mere potrošniških kreditov in dpozitne obrestne mere pa se niso spreminjale. V evro območju so bile obrestne mere (pri depozitih in potrošniških kreditih) minimalno zmanjšane (za 0.1 točke).

10. Nadaljnja hitra rast presežka tekoče bilance odraža poglobljeno recesijo v Sloveniji

Presežek tekoče plačilne bilance še naprej pospešeno raste in se približuje 3% BDP. V novembru 2012 se je presežek tekoče plačilne bilance iz prejšnjih mesecev še povečal, saj je znašal kar 199.8 milijonov € (novembra 2011 je bil za primerjavo presežek le 1.7 milijona €). To je rezultat presežka v blagovni menjavi (izvoz ni uvoz c.i.f.) 114.7 milijonov € (novembra 2011 primanjkljaj -108.3 milijonov €), presežka storitev 119.9 milijonov € (leto prej 124.8 milijonov €), primanjkljaja v dohodkih faktorjev -43.2 milijonov € (-38.7 milijonov €), in neto priliva tekočih transferov 8.4 milijonov € (23.9 milijonov €).

25

V enajstih mesecih 2012 je dosežen v tekoči plačilni bilanci presežek 841.9 milijonov €, v enakem obdobju 2011 je ta znašal 108.7 milijonov €. Pri tem je bil blagovni primanjkljaj le -187.5 milijonov € (leto prej -819.3 milijonov €), storitveni presežek 1621.7 milijonov € (1348.5 milijonov €), primanjkljaj v dohodkih faktorjev -510.3 milijonov € (-536.0 milijonov €) in primanjkljaj v neto tekočih transferih -82.0 milijonov € (v enajstih mesecih 2011 je bil presežek 115.5 milijonov €).

Saldo na kapitalskem in finančnem računu znaša v enajstih mesecih 2012 skupaj -943.8 milijonov €, v enajstih mesecih 2011 je bil -636.6 milijonov €. Gre za večje povečanje terjatev ali zmanjšanje dolgov kot je presežek na tekočem računu. Pri tem so bile neto neposredne naložbe v Slovenijo 358.9 milijonov € (345.7 milijonov €), neto portfeljske naložbe -8.3 milijonov € (leto prej kar 1898.3 milijonov €) in neto ostale naložbe -1346.2 milijonov € (-2822.2 milijonov €). Mednarodne rezerve pri Banki Slovenije so se v enajstih mesecih 2012 povečale za 49.3 milijonov € (v enakem obdobju leto prej za 82.4 milijonov €), statistična napaka pa je znašala 101.9 milijonov € (leto prej 527.9 milijonov €).

Bruto zunanji dolg je znašal konec oktobra 2012 40958 milijonov €, kar je za 197 milijonov € več kot mesec prej, neto dolg pa 14109 milijonov € (62 milijonov € več kot mesec prej). Javni dolg predstavlja že 47.1% skupnega dolga do tujine. Mednarodne rezerve Banke Slovenije so znašale konec novembra 2012 717.7 milijonov € (11.8 milijonov € manj kot mesec prej), pri čemer je bilo zlata za 136.0 milijonov €, imetij SDR za 245.3 milijonov €, rezervna pozicija pri MDS je znašala 147.7 milijonov €, klasičnih deviznih rezerv pa je bilo za 188.4 milijonov €.

Plačilna bilanca
(milijoni €)

	januar - november		november	
	2011	2012	2011	2012
I. Tekoči račun	109	842	2	200
1. Blago	-819	-188	-108	115
1.1. Izvoz blaga	19642	19949	1902	1910
1.2. Uvoz blaga	-20462	-20136	-2010	-1795
2. Storitve	1349	1622	125	120
2.1. Izvoz storitev	4418	4675	382	415
2.2. Uvoz storitev	-3069	-3053	-257	-295
3. Dohodki	-536	-510	-39	-43
3.1. Prejemki	819	743	77	63
Od dela	276	403	36	36
Od kapitala	543	340	41	27
3.2. Izdatki	-1355	-1253	-116	-107
Od dela	-86	-92	-8	-9
Od kapitala	-1269	-1161	-107	-98
4. Tekoči transferi	116	-82	24	8
4.1. V Slovenijo	1217	1159	115	105
Državni sektor	846	801	89	80
4.2. V tujino	-1102	-1241	-91	-97
Državni sektor	-649	-719	-53	-49
II. Kapitalski in finančni račun	-637	-944	-60	-110
A. Kapitalski račun	-13	37	9	5
B. Finančni račun	-624	-981	-69	-115
1. Neposredne naložbe	346	359	-50	69
2. Naložbe v vrednostne papirje	1898	-8	-179	45
3. Finančni derivativi	-128	-34	-8	0
4. Ostale naložbe	-2822	-1346	125	-240
4.1. Terjatve	-2093	-2058	301	-439
4.2. Obveznosti	-729	712	-177	198
5. Mednarodne denarne rezerve	82	49	44	12
III. Neto napake in izpustitve	528	102	58	-90